ਸੁਨੀਲ ਟੋਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਿਰਾਂ

(2021 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1446)

ਦਸੰਬਰ 03, 2021

[ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੁਦ

ਅਤੇ ਏ. ਐਸ. ਬੋਪੰਨਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 - ਧਾਰਾ 138, 141 - ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 – ਧਾਰਾ 202, 203 ਅਤੇ 482 – ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ - ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਸਮਝੌਤਾ (ਪੀਐਸਏ) ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੀਐਸਏ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ ਆਦਿ। - ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਿਜਲੀ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਲੈਟਰ ਆਫ ਕ੍ਰੈਡਿਟ (ਐਲ.ਸੀ.) - ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ 28.08.2017 ਨੂੰ 2,67,84,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਚੈੱਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਨਾਲ, "ਸਿਰਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ" - ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ 01.07.2016 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਐਲਸੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਬੈਂਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਯੋਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ - ਬਿੱਲ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ - ਬਿੱਲ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾ - ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਚੈੱਕ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਚੈੱਕ ਨੂੰ 'ਦਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਰੋਕਣ' ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਚੈੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਨਕਦ ਕਰਨ ਲਈ - ਆਯੋਜਿਤ: ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 'ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਹੈ - ਮਿਆਦ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਕਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਰਤਮਾਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਦਿਨ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਕਰਜ਼ਾ ਸਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੋਸਟ-ਡੇਟਿਡ ਚੈੱਕ ਹੋਵੇਗਾ 'ਕਰਜ਼ੇ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਰਕਮ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ

ਅਚਾਨਕ ਘਟਨਾ, ਫਿਰ ਇਹ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨਤਾ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਰੰਗ ਲੈਂਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਐਲਸੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ' - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਪੀਐਸਏ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਕਾਇਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੇ ਬਕਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ - ਸਿਰਫ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਲੇਬਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਇਸਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਬਕਾਇਆ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਪੈਸੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ - ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਲਚਕਦਾਰ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ।

ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 – ਧਾਰਾ 138, 141 – ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 – ਧਾਰਾ 202, 203 ਅਤੇ 482 – ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ - ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਸਮਝੌਤਾ (ਪੀਐਸਏ) ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ 28.08.2017 ਨੂੰ 2,67,84,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਨਾਲ, "ਸਿਰਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ" - ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ - ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬਿੱਲ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ - ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਮਝੌਤਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਚੈੱਕ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਚੈੱਕ ਨੂੰ 'ਦਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਰੋਕਣ' ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ - ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮੁੰਦਰਾ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਖੁਦ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ - ਇਹ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਧਾਰਾ 202 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ (i) ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ; ਜਾਂ (ii) ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਜੋ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ - ਜੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਧਾਰ ਹਨ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ: (i) ਸ਼ਿਕਾਇਤ; (ii) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹਲਫਨਾਮਾ; (iii) ਸਬੂਤ ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬੂਤ ਅਤੇ; ਅਤੇ (iv) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ - ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

1. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਸਮਝੌਤੇ (ਪੀਐਸਏ) ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ. ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਿਜਲੀ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਲੈਟਰ ਆਫ ਕ੍ਰੈਡਿਟ (ਐਲਸੀ) ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਐਲਸੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਬੈਂਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਯੋਗ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਖਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ. [ਪੈਰਾ 23] [1106- ਐੱਫ - ਐੱਚ]

2. ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 'ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਹੈ। ਮਿਆਦ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਕਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਵਾਅਦਾ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਦਿਨ ਵਰਤਮਾਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੋਸਟ-ਡੇਟਿਡ ਚੈੱਕ ਨੂੰ 'ਕਰਜ਼' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਰਕਮ ਕਿਸੇ ਅਚਾਨਕ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨਤਾ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਰੰਗ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਐਲਸੀ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 138 ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਚੈੱਕ ਕੱਢਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਨਕਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਏ ਗਏ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਚੈੱਕ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 25] [1107- ਬੀ - ਸੀ; 1108- ਏ - ਸੀ]

3. ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਚੈੱਕ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਨਕਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 138 ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ 'ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਿਰਫ ਉਸ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਚੈੱਕ ਕੱਢਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਸਦ ਨੇ 'ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ "ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ" ਦਾ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਅਰਥ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਵਾਕਾਂਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ. ਸ਼ਬਦ 'ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ' ਦੀ ਇੱਕ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ 'ਕਰਜ਼ੇ' ਨਾਲੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਚੈੱਕ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕਿਸੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਕਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਉਲਟ ਨਤੀਜਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਕੰਪਨੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਐਲਸੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਖਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਚੈੱਕ ਬਕਾਇਆ ਬਕਾਏ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ. [ਪੈਰਾ 26] [1108- ਡੀ - ਐੱਚ]

4. ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਪੀਐਸਏ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਕਾਇਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੇ ਬਕਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਲੇਬਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ

ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਬਕਾਇਆ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਪੈਸੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਲਚਕਦਾਰ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 27] [1109- ਬੀ - ਡੀ]

5. ਧਾਰਾ 202 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ; ਜਾਂ (ii) ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਜੋ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਅਕਤੀ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਮੁੰਦਰਾ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਖੁਦ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ। [ਪੈਰਾ 32] [1111- ਈ - ਐੱਚ]

6. ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਾਂਚ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ 2003 ਤੋਂ ਐਕਟ ਵਿਚ ਧਾਰਾ 145 ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਸਬੂਤ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 (2) ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਹੋਣਗੇ

ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 202 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਧਾਰ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 38] [1118- ਏ - ਡੀ]

7. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ: (i) ਸ਼ਿਕਾਇਤ; (ii) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹਲਫਨਾਮਾ; (iii) ਸਬੂਤ ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬੂਤ ਅਤੇ; ਅਤੇ (iv) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ। [ਪੈਰਾ 39] [1118- ਈ]

8. ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ ਇੰਪੋਰਟ ਐਂਡ ਐਕਸਪੋਰਟਸ ਬਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਕੀ ਸਬੂਤ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 40] [1118- ਐੱਫ - ਜੀ]

9. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਯੋਗ ਸਨ। ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ, ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸਨੇ ਉਚਿਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। (ਪਾਰਸ 41-42) [1119- ਜੀ - ਐੱਚ; 1120- ਏ]

10. ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਟੈਸਟ ਕਿ ਕੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਭਾਵ, ਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਬੂਤ ਹਨ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ 141 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ। [ਪੈਰਾ 44] [1122- ਡੀ - ਈ]

11. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 45] [1122- ਐੱਫ]

ਐਚਐਮਟੀ ਘੜੀਆਂ ਬਨਾਮ ਐਮਏ ਹਬੀਦਾ (2015) 11 ਐਸਸੀਸੀ 776: [2015] 3 ਐਸਸੀਆਰ 719; ਮਹਿਮੂਦ ਯੂਆਈ ਰਹਿਮਾਨ ਬਨਾਮ ਖਜ਼ੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਟੁੰਡਾ (2015) 12 ਐਸਸੀਸੀ 420: [2015] 4 ਐਸਸੀਆਰ 841; ਬਿਰਲਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐਡਵੈਂਟਜ਼ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟਸ ਐਂਡ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ (2019) 16 ਐਸਸੀਸੀ 610: [2019] 7 ਐਸਸੀਆਰ 655; ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਚਾਵਲਾ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਚਾਵਲਾ ਵਿ. ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ (2021) 5 ਐਸਸੀਸੀ 435: 2021 ਏਆਈਆਰ 1381; ਰੀ: ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ 2020 ਦੀ ਸੁਮੋਟੋ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀਆਰਐਲ) ਨੰਬਰ 2, 16 ਅਪ੍ਰੈਲ 2021 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਐਸਐਮਐਸ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਬਨਾਮ ਨੀਤਾ ਭੱਲਾ (2005) 8 ਐਸਸੀਸੀ 89: [2005] 3 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 371; ਮੈਨੁਦੀਨ ਅਬਦੁਲ ਸੱਤਾਰ ਸ਼ੇਖ ਬਨਾਮ ਵਿਜੇ ਡੀ ਸਾਲਵੀ (2015) 9 ਐਸਸੀਸੀ 622: [2015] 6 ਐਸਸੀਆਰ 1033 - ਭਰੋਸੇਯੋਗ।

ਇੰਡਸ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੈਗਨਮ ਏਵੀਏਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ (2014) 12 ਐਸਸੀਸੀ 539: [2014] 5 ਐਸਸੀਆਰ 56; ਸੰਪੇਲੀ ਸੱਤਿਆਨਾਰਾਇਣ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਵਿਕਾਸ ਏਜੰਸੀ ਲਿਮਟਿਡ (2016) 10 ਐਸਸੀਸੀ 458: [2016] 6 ਐਸਸੀਆਰ 531; ਸ਼੍ਰੀਪਤੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ 2021 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 1002; ਕੇਸ਼ੋਰਾਮ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਬਨਾਮ ਸੀਡਬਲਯੂਟੀ ਏਆਈਆਰ 1966 ਐਸਸੀ 1370; ਮੈਸਰਜ਼ ਵੋਮ ਲੈਬਾਰਟਰੀਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਵਿਜੇ ਆਹੂਜਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1382-1383 2019, 11 ਸਤੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਵਿਜੇ ਧਨੁਕਾ ਬਨਾਮ ਨਜੀਮਾ ਮਮਤਾਜ (2014) 14 ਐਸਸੀਸੀ 638: [2014] 4 ਐਸਸੀਆਰ 171; ਪੈਪਸੀ ਫੂਡਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ (1998) 5 ਐਸਸੀਸੀ 749: [1997] 5 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 12; ਅਭਿਜੀਤ ਪਵਾਰ ਬਨਾਮ ਹੇਮੰਤ ਮਧੂਕਰ ਨਿੰਬਲਕਰ

(2017) 3 ਐਸਸੀਸੀ 528: [2016] 9 ਐਸਸੀਆਰ 475; ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ ਇੰਪੋਰਟ ਐਂਡ ਐਕਸਪੋਰਟਸ ਬਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ (2003) 4 ਐਸਸੀਸੀ 139: [2003] 2 ਐਸਸੀਆਰ 621; ਭੂਸ਼ਣ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭੂਸ਼ਣ ਕੁਮਾਰ ਵੀ. ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ (2012) 5 ਐਸਸੀਸੀ 424 : [2012] 2 ਐਸਸੀਆਰ 696; ਸੁਨੀਲ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਲ ਬਨਾਮ ਸੀਬੀਆਈ (2015) 4 ਐਸਸੀਸੀ 609: [2015] 1 ਐਸਸੀਆਰ 377 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਚਾਰਮ ਮਜ਼ੂਮਦਾਰ ਬਨਾਮ ਆਦਿਆਨਾਥ ਭੱਟਾਚਾਰਜੀ (1909) ਆਈਐਲਆਰ 36 ਕੈਲ 936 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਵੈੱਬ ਬਨਾਮ ਲਿੰਡੇ ਐਲ.ਜੇ. ਸਟ੍ਰੈਂਸ਼ਨ 1888 ਕਿਊ.ਬੀ.ਡੀ. 518; ਲੋਕ ਬਨਾਮ ਪੀਪਲ ਵੀ. ਅਰਗੇਲੋ 1869, 37, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ 524 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ.

<u>ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ</u>

[2014] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 56	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	18 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2016] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 531	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	20 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2015] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 719	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	21 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2014] 4 ਐਸਸੀਆਰ 171	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	33 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2015] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 841	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	34 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
[1997] 5 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 12	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	34 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2016] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 475	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	34 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2019] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 655	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	36 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2019] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 655	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	40 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2012] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 696	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	40 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2015] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 377	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	42 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2005] 3 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 371	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	43 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2015] 6 ਐਸਸੀਆਰ 1033	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	43 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2021 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1446.

2017 ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 9754 ਵਿੱਚ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 26.06.2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਨਾਲ

2021 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1447।

ਸਿਧਾਰਥ ਲੂਥਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ, ਸਰ ਏਡੀਵੀਐਸ, ਦੇਬਮਾਲਿਆ ਸੀ ਬੈਨਰਜੀ, ਸਮਰਜੀਤ ਪਟਨਾਇਕ, ਰੋਹਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਵਿਕਾਸ ਗੋਗਨੇ, ਕਾਰਤਿਕ ਭਟਨਾਗਰ, ਪੁਨੀਤ ਰੇਲਨ, ਇਰਫਾਨ ਮੁਜ਼ਾਮਿਲ, ਰਾਹੁਲ ਤੋਤਲਾ, ਨਿਕੋਲਸ ਚੌਧਰੀ, ਉੱਜਵਲ ਸਿੰਘ, ਅਨਮੋਲ, ਰਾਹੁਲ ਤਿਆਗੀ, ਮੈਸਰਜ਼ ਕਰੰਜਾਵਾਲਾ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ, ਏਡੀਵੀਐਸ। ਬਿਨੈਕਾਰ ਲਈ।

ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਮੋਹਿਤ ਮਾਥੁਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੇਬੇਕਾ ਜੌਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਮਨ ਗੁਪਤਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਆਸਥਾ ਮਹਿਤਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀਪਨਵਿਤਾ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਹਾਪਾਤਰਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ

ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੁਦ, ਜੇ.

1. ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881[3] ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ [2] ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਜੇਐਮਐਫਸੀ ਮੁੰਦਰਾ ਦੇ 3 ਨਵੰਬਰ 2017 ਦੇ ਸੰਮਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973[1] ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 2,67,84,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਦੋ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਚਾਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ ਅਤੇ ਆਰਐਲ ਸਟੀਲਜ਼ ਐਂਡ ਐਨਰਜੀ ਲਿਮਟਿਡ ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ [5] ਹਨ।

2. ਜਿਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। 19 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ, ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪਲਾਂਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਵਿਘਨ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਇਰਾਦਾ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਰਾਦੇ ਪੱਤਰ ਦੀ ਧਾਰਾ (ਕੇ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੈਟਰ ਆਫ ਕ੍ਰੈਡਿਟ [7] ਰਾਹੀਂ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। 29 ਅਪ੍ਰੈਲ 2016 ਨੂੰ, ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਈਮੇਲ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਸੁਰੱਖਿਆ 45 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਊਰਜਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰਕਮ ਲਈ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਬਿਲਿੰਗ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਐਲਸੀ ਦੁਆਰਾ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ

---

[1] "ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.

[2] 2017 ਦਾ ਸੀਸੀ ਨੰਬਰ 1220

[3] "ਐਨਆਈ ਐਕਟ"

[4] ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) 6590/ 2019

[5] ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) 6995/ 2019

[6] "ਕੰਪਨੀ"

[7] "ਐਲ.ਸੀ.

ਬਿੱਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ। ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸੰਬੋਧਿਤ 30 ਅਪ੍ਰੈਲ 2016 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣੀ ਸੀ। 30 ਜੂਨ 2016 ਨੂੰ, ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਉਹ "ਸਿਰਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ" ਦੋ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੈੱਕ "ਸਿਰਫ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ" ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਚੈੱਕਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਹ ਸੀ:

ਚੈੱਕ ਨੰਬਰ	ਰਕਮ
013287	13392000/-
013286	26784000/-

3. ਮਿਤੀ 28 ਅਗਸਤ, 2017 ਨੂੰ 2,67,84,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: "ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਰਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ"। ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ੧ ਜੁਲਾਈ ੨੦੧੬ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ। 4 ਜੁਲਾਈ 2016 ਨੂੰ, ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੈਂਕਰ, ਕਰੂਰ ਵੈਸ਼ਿਆ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਚੈੱਕਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਰੋਕਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। 24 ਜੁਲਾਈ 2016 ਨੂੰ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਪਾਵਰ ਸਪਲਾਈ ਸਮਝੌਤਾ 8 ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਹਰ ਕੈਲੰਡਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਦਿਨ ਐਲਸੀ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੇਗੀ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 2.5.1 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

> "2.5.1 ਮੈਂਬਰ ਖਪਤਕਾਰ ਇਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸਪਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 30 (ਤੀਹ) ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਨਰੇਟਰ ਨੂੰ 45 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਊਰਜਾ ਬਿੱਲ ਦਾ ਇੱਕ ਬੀਜੀ/ਪੋਸਟਡੇਟਿਡ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ, ਜੋ ਜਨਰੇਟਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਊਰਜਾ ਚਾਰਜ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰਕਮ ਦੇਵੇਗਾ, ਜਨਰੇਟਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਤੋਂ।

4. ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਨ:

(ਏ) ਲੈਟਰ ਆਫ ਕ੍ਰੈਡਿਟ - ਧਾਰਾ 2.5 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਐਲਸੀ ਜ਼ਰੀਏ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਧਾਰਾ 2.6 ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਐਲਸੀ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ;

(ਬੀ) ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਜੁਰਮਾਨਾ- ਧਾਰਾ 2.7 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਦਿਨ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ

---

[8]"ਪੀ.ਐਸ.ਏ.

ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦਾ; ਜਿਸ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ 'ਤੇ ਪੰਦਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਦਾ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਚਾਰਜ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ;

(ਸੀ) ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ - ਧਾਰਾ 8.2 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰਕ ਦੇ ਨਾ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ

(ਡੀ) ਸਮੁੱਚਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ - ਧਾਰਾ 14 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੀਐਸਏ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਖਰੜੇ, ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਜਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲਵੇਗਾ ਅਤੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।

5. 10 ਅਗਸਤ 2016, 12 ਸਤੰਬਰ 2016 ਅਤੇ 27 ਸਤੰਬਰ 2016 ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਨੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਐਲਸੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ।

6. ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐਲਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੈਂਕਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਈਮੇਲ ਦੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਵਿਚ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਹੀ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿਚ ਐਲਸੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ।

7. 4 ਅਗਸਤ 2016 ਨੂੰ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ 1 ਜੁਲਾਈ 2016 ਤੋਂ 31 ਜੁਲਾਈ 2016 ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਿਜਲੀ ਲਈ 1,77,56,157/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਆਰਜ਼ੀ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। 27 ਅਗਸਤ 2016 ਨੂੰ ਜੁਲਾਈ 2016 ਦੌਰਾਨ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ 1,66,48,028/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਚਲਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1 ਸਤੰਬਰ 2016 ਨੂੰ ਅਗਸਤ 2016 ਦੌਰਾਨ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਿਜਲੀ ਲਈ 2,17,24,875/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਚਲਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1 ਅਕਤੂਬਰ 2016 ਨੂੰ ਸਤੰਬਰ 2016 ਦੌਰਾਨ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਿਜਲੀ ਲਈ 2,19,18,186/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਚਲਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

8. 20 ਅਕਤੂਬਰ 2016 ਨੂੰ, ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਮਝੌਤਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ. ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਚੈੱਕ 28 ਅਗਸਤ 2017 ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 18 ਸਤੰਬਰ 2017 ਨੂੰ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਲੇਜਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 6,02,91,089/- ਰੁਪਏ ਬਕਾਇਆ ਰਹੇ। ਨੋਟਿਸ 'ਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ 28 ਅਗਸਤ 2017 ਨੂੰ ਕਰੂਰ ਵੈਸ਼ਿਆ ਬੈਂਕ, ਔਰੰਗਾਬਾਦ 'ਤੇ ਇਕ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਦਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਰੋਕਣ' ਦੇ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 5 ਅਕਤੂਬਰ 2017 ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਵਾਬ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਨੋਟਿਸ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸਿਰਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਨਕਦ ਕਰਨ ਲਈ।

9. 2 ਨਵੰਬਰ 2017 ਨੂੰ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਮੁੰਦਰਾ ਦੇ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ 5,35,68,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ 3 ਨਵੰਬਰ 2017 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 6 ਨਵੰਬਰ 2017 ਨੂੰ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਬਕਾਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਬਕਾਇਦਾ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ।

10. 24 ਜੂਨ 2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਕ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਮਹਿਲਾ ਗੈਰ-ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੁਆਰਾ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ:

(i) ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ, ਬਿਜਲੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ, ਐਲਸੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

(ii) ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਗੁਪਤ ਮਕਸਦ ਸੀ; ਅਤੇ

(iii) ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੋਵੇਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਇੱਕੋ ਸਮੂਹ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ।

11. ਸ੍ਰੀ ਸਿਧਾਰਥ ਲੂਥਰਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਿਤ ਮਾਥੁਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੇਬੇਕਾ ਜੌਨ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਆਸਥਾ ਮਹਿਤਾ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ, ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ।

12. ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਸਿਧਾਰਥ ਲੂਥਰਾ ਨੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ:

(i) ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੋਣਾ ਸੀ

ਭੁਗਤਾਨ। ਇਹ 28 ਅਗਸਤ, 2017 ਨੂੰ 2,67,84,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਰਥਨ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੀਐਸਏ ਤਹਿਤ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਐਲਸੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਸੀਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ, ਆਰਸੀਐਸ 15/2017 ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ:

ਏ. ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸਤੰਬਰ 2016 ਤੱਕ ਬਿਜਲੀ ਖਪਤ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਡਿਫਾਲਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ

ਬੀ. ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਬਿੱਲਾਂ/ਚਲਾਨਾਂ ਦੇ ਬਕਾਏ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਐਲਸੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੈਂਕਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਰਾਫਟ ਐਲਸੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਦਰਾਸ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 8 ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ:

"8. ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਹਿਮਤੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਦੋ ਚੈੱਕ ਨੰਬਰ 013287 ਅਤੇ 013286 ਕ੍ਰਮਵਾਰ 1,33,92,000/- ਰੁਪਏ (ਸਿਰਫ ਇਕ ਕਰੋੜ 33 ਲੱਖ ਅਤੇ 92 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ) ਅਤੇ 2,67,84,000/- ਰੁਪਏ (ਸਿਰਫ ਦੋ ਕਰੋੜ ਅਤੇ 67 ਲੱਖ ਅਤੇ 84 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ) ਇਸ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀ ਸੀ ਕਿ ਚੈੱਕ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੀਐਸਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 2.5.1 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਬੰਧਤ ਚੈੱਕ ਇੱਥੇ ਪਲੇਟ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੰਬਰ 5 (ਕੋਲੀ) ਵਜੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਚਾਓਕਰਤਾ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 04.07.2016 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੈੱਕਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਰੋਕਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸੰਚਾਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੰਬਰ 6 ਵਜੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੈੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ,

ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ;

(ii) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 202 ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਅਤੇ

(iii) ਤਲਬ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

- 10 ਅਗਸਤ 2016: ਐਲਸੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ;
- 30 ਸਤੰਬਰ 2016: ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ।
- 20 ਅਕਤੂਬਰ 2016: ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪੀਐਸਏ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ;
- 30 ਜੂਨ 2017: ਬੈਂਕਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਰੋਕਣ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ;
- 31 ਅਗਸਤ 2017: ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ;
- 2 ਨਵੰਬਰ 2017: ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ।
- 3 ਨਵੰਬਰ 2017: ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਅਤੇ
- 6 ਨਵੰਬਰ 2017: ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ।

13. ਉਪਰੋਕਤ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਮਿਸਾਲ ਦੀ ਲਾਈਨ ਜਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

14. ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੇਸ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

(i) ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ 20 ਅਕਤੂਬਰ 2016 ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਚੈੱਕ 31 ਅਗਸਤ 2017 ਨੂੰ ਹੀ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ;

(ii) ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਚੈੱਕ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਚੈੱਕਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 8 ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ;

(iii) ਪੀਐਸਏ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ, ਭੁਗਤਾਨ ਐਲਸੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ;

(iv) ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਬਕਾਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(v) ਐਮ.ਐਸ.ਈ.ਡੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਚਾਰਜ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਅਤੇ

(vi) ਇਸ ਗੰਜੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਕੀਰਿਅਸ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

15. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਿਤ ਮਾਥੁਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੇਬੇਕਾ ਜੌਹਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ:

(i) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਸਤ, ਸਤੰਬਰ ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ 2016 ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਿਜਲੀ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ;

(ii) ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੀਐਸਏ ਨੇ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਐਲਸੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਐਲਸੀ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਬੈਂਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ;

(iii) ਕਾਨੂੰਨ ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਚੈੱਕ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ;

(iv) ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦਾ ਸੰਮਨ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ 2 ਨਵੰਬਰ 2017 ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 3 ਨਵੰਬਰ 2017 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਾਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਮਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ

(v) ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ, ਵਿਕੀਰਿਅਸ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਪਰਖ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਇਮਾਰਤ 'ਤੇ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਾਰਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

16. ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਆਸਥਾ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ 2017 ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

17. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਜੋ ਮੁੱਦੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

(i) ਕੀ 'ਸੁਰੱਖਿਆ' ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ;

(ii) ਕੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ; ਅਤੇ

(iii) ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਵਿਪਰੀਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

18. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ 2.67 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੰਡਸ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੈਗਨਮ ਏਵੀਏਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਖਰੀਦ ਆਰਡਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਗਾਊਂ ਭੁਗਤਾਨ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੋਸਟ-ਡੇਟਿਡ ਚੈੱਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਪੁਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਦੋ ਖਰੀਦ ਆਰਡਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਗਾਊਂ ਭੁਗਤਾਨ ਵਜੋਂ ਦੋ ਪੋਸਟ-ਡੇਟਿਡ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਸਪਲਾਇਰ ਨੂੰ ਖਰੀਦਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਦੋਵਾਂ ਚੈੱਕਾਂ ਦਾ।

[9] (2014) 12 ਐਸਸੀਸੀ 539

ਸਪਲਾਇਰਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 138 ਵਿੱਚ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਕੱਢ ਕੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੈੱਕ 10 ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਜਸਟਿਸ ਆਰ ਐਮ ਲੋਢਾ ਨੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ:

> "9. ਧਾਰਾ 138 ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ "ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ" ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ। ਧਾਰਾ 138 ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਵਾਲੇ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਚੈੱਕ ਕਿਸੇ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਚੈੱਕ ਕੱਢਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਮੌਜੂਦਾ ਚੈੱਕ ਦੇ ਡਿਸਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਕੱਢਣਾ

---

[10]"138. ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਆਦਿ ਲਈ ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ- ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਬੈਂਕ ਕੋਲ ਰੱਖੇ ਗਏ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਉਸ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਚੈੱਕ, ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਸ ਖਾਤੇ ਦੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੀ ਰਕਮ ਚੈੱਕ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਕਾਫੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਉਸ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਖਾਤੇ ਤੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, 8 [ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ], ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜੋ ਚੈੱਕ ਦੀ ਰਕਮ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ- (ਏ) ਚੈੱਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ, ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ; (ਬੀ) ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਤਾ ਜਾਂ ਧਾਰਕ, ਚੈੱਕ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕੇ ਉਕਤ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਚੈੱਕ ਦੇ ਦਰਾਜ ਨੂੰ, 9 [ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ] ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਬਕਾਇਆ ਵਜੋਂ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ; ਅਤੇ (ਸੀ) ਅਜਿਹੇ ਚੈੱਕ ਦਾ ਦਰਾਜ ਉਕਤ ਨੋਟਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਉਕਤ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਆਖਿਆ।—ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ, "ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਵਾਸਤਿਕ ਕੋਟਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਦੀਪਕ ਬ੍ਰਦਰਜ਼, 1997 ਕ੍ਰਿਆਈ ਐਲਜੇ 1942 (ਏਪੀ), ਸ਼ੰਕੂ ਕੋਨਕ੍ਰਿਏਟਸ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ, 2000 ਸੀਆਰਓ ਐਲਜੇ 1988 (ਗੁਜਰਾਤ), ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਾਲਾਜੀ ਸੀਫੂਡਜ਼ ਐਕਸਪੋਰਟਸ ਬਨਾਮ ਮੈਕ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼, (1999) 1 ਸੀਟੀਸੀ 6 (ਐਮਏਡੀ) ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਜਾਂ ਪਿਛਲੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਦੇਣਦਾਰੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਚੈੱਕ ਮਾਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਅਗਾਊਂ ਭੁਗਤਾਨ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਖਰੀਦ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਸਦੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਸ ਲਈ ਖਰੀਦ ਆਰਡਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਐਡਵਾਂਸ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕੱਢਣ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਕੋਈ ਮੌਜੂਦਾ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

19. ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਿਆਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਅਗਾਊਂ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਿੱਚ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਚੈੱਕ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਐਡਵਾਂਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਵਿਕਰੇਤਾ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕਰਨੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਗਾਊਂ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰਡਸ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ - ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

20. ਸੰਪੇਲੀ ਸੱਤਿਆਨਾਰਾਇਣ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਇੰਡੀਅਨ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਵਿਕਾਸ ਏਜੰਸੀ ਲਿਮਟਿਡ [12] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਇੰਡਸ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਸੈਮਪੇਲੀ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸੀ ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਉੱਦਮ ਸੀ ਜੋ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਬਿਜਲੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪੋਸਟ-ਡੇਟਿਡ ਚੈੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੋਸਟ-ਡੇਟਿਡ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੰਡਸ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਚੈੱਕ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇਣਦਾਰੀ ਜਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਾਂ ਰਕਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 138

[12] (2016) 10 ਐਸਸੀਸੀ 458

ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਵੋ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਇੰਡਸ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੈਂਪੇਲੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਚੈੱਕ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਖਰੀਦ ਆਰਡਰ ਲਈ ਅਗਾਊਂ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸੈਮਪੇਲੀ ਵਿੱਚ, ਚੈੱਕ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਸੀ ਜੋ ਬਕਾਇਆ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਚੈੱਕ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਸਲ ਪਰਖ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਚੈੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਾਂ ਕੀ ਇਹ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਗਾਊਂ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਸੀ।

21. ਸੈਮਪੇਲੀ ਵਿਚ ਵੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਕ ਹੋਰ ਆਧਾਰ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰ ਰੱਖਦਾ ਸੀ. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਚਐਮਟੀ ਵਾਚਜ਼ ਬਨਾਮ ਐਮਏ ਹਬੀਦਾ 13 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਚੈੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਐਚਐਮਟੀ ਵਾਚਜ਼ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇੰਡਸ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

> 10. ਚੈੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਾਂ ਬਕਾਇਆ ਦੇਣਦਾਰੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

22. ਸ਼੍ਰੀਪਤੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ। ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ 14, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 420 ਅਤੇ ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਅਤੇ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਅਗਾਊਂ ਰਕਮ ਸੀ। ਕਈ ਚੈੱਕ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਪਰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇੱਕ ਚੈੱਕ

---

[13] (2015) 11 ਐਸਸੀਸੀ 776

[14] 2021 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 1002

ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੂੰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਾਰ ਕਰਜ਼ਾ ਸਮਝੌਤੇ ਸਨ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕੁੱਲ 2 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਛੇ ਚੈੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਜ਼ਾ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੈੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਜਸਟਿਸ ਏਐਸ ਬੋਪੰਨਾ ਨੇ ਇੰਡਸ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਸੈਮਪੇਲੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੜ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਪਰਿਪੱਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

> "17. ਕਿਸੇ ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਬੇਕਾਰ ਟੁਕੜਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੁਰੱਖਿਆ' ਆਪਣੇ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ, ਕਰਜ਼ਾ ਅਗਾਊਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਜੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਪਰਿਪੱਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ 'ਤੇ, ਜੇ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 138 ਅਤੇ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਗੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ:

> "18. ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ 'ਸੁਰੱਖਿਆ' ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਮਿਆਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਚੈੱਕ ਜੋ 'ਸੁਰੱਖਿਆ' ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪੱਕਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਜਿਸ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਚੈੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਵਿੱਤੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੇ ਬਕਾਇਆ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਸਹਿਮਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਚੈੱਕ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਅਦਾਇਗੀ ਜਾਂ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਸਥਿਤੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਸ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਹ ਬਚਾਅ ਹਨ ਜੋ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਦੇ ਦਰਾਜ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਚੈੱਕ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚੈੱਕ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕਦੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਸਮਝ ਹੈ ਤਾਂ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਵੀ 'ਆਨ ਡਿਮਾਂਡ ਪ੍ਰੋਮਿਸਰੀ ਨੋਟ' ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨਾ ਸਿਰਫ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਚੈੱਕ 'ਸੁਰੱਖਿਆ' ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜੇ ਚੈੱਕ ਦੇ ਦਰਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜੇ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਚੈੱਕ / ਡਰਾਅ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਧਾਰਕ ਕੋਲ ਰਿਕਵਰੀ ਲਈ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਤੱਥ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਚੈੱਕ ਦੀ ਦਰਾਜ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇ।

ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

23. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪੀਐਸਏ ਨੇ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ। ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਿਜਲੀ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਐਲਸੀ ਜ਼ਰੀਏ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਐਲਸੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਬੈਂਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਯੋਗ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਖਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ.

24. ਸੈਪੇਲੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਪਤੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ, ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਪੋਸਟ-ਡੇਟਿਡ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਡੇਟਸਨ 'ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੈੱਕ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੈੱਕ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਚੈੱਕ 30 ਜੂਨ 2016 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜੋ 1 ਜੁਲਾਈ 2016 ਤੋਂ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਇੰਡਸ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ। ਇੰਡਸ ਏਅਰਵੇਜ਼ 'ਚ ਖਰੀਦ ਸਮਝੌਤਾ ਰੱਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਬਕਾਇਆ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖਰੀਦ ਆਰਡਰ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

25. ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 'ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਚੈੱਕ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਦੰਡਾਤਮਕ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਅਈਅਰ ਦੀ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ 'ਚ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, 'ਕਰਜ਼ਾ ਇਕ ਆਰਥਿਕ ਦੇਣਦਾਰੀ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਜਾਂ ਵਸੂਲੀ ਯੋਗ ਰਕਮ। ਵੈੱਬ ਬਨਾਮ ਲਿੰਡੇ ਐਲ.ਜੇ. ਸਟ੍ਰੈਨਸ਼ਨ [15] ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ "... ਉਹ ਰਕਮ ਜੋ ਹੁਣ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵਰਤਮਾਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ, ਪ੍ਰੈਸੇਂਟੀ ਵਿੱਚ ਡੈਬਿਟਮ, ਫੁਟੂਰੋ ਵਿੱਚ ਸੋਲਵੈਂਡਮ। ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਸ਼ੋਰਾਮ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਬਨਾਮ ਸੀਡਬਲਯੂਟੀ [16] ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਸੀ। ਜਸਟਿਸ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਬੰਛਰਾਮ ਮਜੂਮਦਾਰ ਬਨਾਮ ਅਡਿਆਨਾਥ ਭੱਟਾਚਾਰਜੀ[17] ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਦਲੀਲ [18]:

> "ਇਕੱਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ, 'ਕਰਜ਼ਾ' ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਰਕਮ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਹੁਣ ਬਕਾਇਆ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਰਕਮ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਬਾਰੇ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਕਰਜ਼ਾ ਬਕਾਇਆ ਹੈ. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਰਜ਼ੇ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ: ਪ੍ਰੈਸੇਂਟੀ ਵਿੱਚ ਸੋਲਵੈਂਡਮ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਸੋਲਵੈਂਡਮ ... ਪੈਸੇ ਦੀ ਇੱਕ ਰਕਮ ਜੋ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ। ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਰਕਮ

[15]1888 ਕਿਊ.ਬੀ.ਡੀ. 518

[16]ਏਆਈਆਰ 1966 ਐਸਸੀ 1370

[17] (1909) ਆਈਐਲਆਰ 36 ਕੈਲ 936

[18] 1869 37 ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ 524

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਿਆਦ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਕਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਰਤਮਾਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਦਿਨ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੋਸਟ-ਡੇਟਿਡ ਚੈੱਕ ਨੂੰ 'ਕਰਜ਼' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਰਕਮ ਕਿਸੇ ਅਚਾਨਕ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨਤਾ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਰੰਗ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਐਲਸੀ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 138 ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਚੈੱਕ ਕੱਢਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਨਕਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਏ ਗਏ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਚੈੱਕ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

26. ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਚੈੱਕ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਨਕਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇੰਡਸ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਵਿਚ ਐਡਵਾਂਸ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਖਰੀਦ ਸਮਝੌਤਾ ਰੱਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਧਾਰਾ 138 ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ 'ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਿਰਫ ਉਸ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਚੈੱਕ ਕੱਢਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਸਦ ਨੇ 'ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ "ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ" ਦਾ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਅਰਥ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਵਾਕਾਂਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ. ਸ਼ਬਦ 'ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ' ਦੀ ਇੱਕ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ 'ਕਰਜ਼ੇ' ਨਾਲੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਚੈੱਕ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕਿਸੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਕਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਉਲਟ ਨਤੀਜਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਕੰਪਨੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਐਲਸੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਖਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਚੈੱਕ ਬਕਾਇਆ ਬਕਾਏ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ.

27. ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਐਲਸੀ ਉਸ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੈਂਕਰਾਂ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਚੈੱਕ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਨ, ਪੀਐਸਏ ਤਹਿਤ ਭੁਗਤਾਨ ਬਕਾਇਆ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇ ਕੰਪਨੀ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਬੈਂਕਰਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਐਲਸੀ ਦੇ ਸਹਿਮਤ ਢੰਗ ਰਾਹੀਂ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਬਕਾਇਆ ਬਕਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਪੀਐਸਏ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਕਾਇਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੇ ਬਕਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਲੇਬਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਬਕਾਇਆ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਪੈਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਲਚਕਦਾਰ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ

28. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਮੈਸਰਜ਼ ਵੋਮ ਲੈਬਾਰਟਰੀਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਵਿਜੇ ਆਹੂਜਾ 19 ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ "ਸੁਰੱਖਿਆ ਚੈੱਕ ਮੰਗੇ ਗਏ ਸਨ" ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਚੈੱਕਾਂ ਨੂੰ ਨਕਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੈੱਕ ਸਿਰਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਡਰਾਅ ਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

> "5. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੂਰੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਉਲਝਾਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਚੈੱਕ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਚੈੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਹ ਬਚਾਅ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਦੇਣਦਾਰੀ ਵੀ ਬਚਾਅ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ - ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

2019 ਦੀ [19] ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1382-1383, 11 ਸਤੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਇਹ ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਈਬਲ ਮੁੱਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਚੈੱਕ ਸੌਂਪਣ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਅਜਿਹੇ ਚੈੱਕਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

29. ਵੋਮ ਲੈਬਾਰਟਰੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਕੀ ਚੈੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਬਚਾਅ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਵੋਮ ਲੈਬਾਰਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਰਕ ਦੀ ਇਹ ਲਾਈਨ ਉਸੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਚਐਮਟੀ ਵਾਚਜ਼ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਚੈੱਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਕੀ ਕੋਈ ਬਕਾਇਆ ਦੇਣਦਾਰੀ ਸੀ, ਇਹ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ।

30. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਥਾਪਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 138 ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ" ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਚੈੱਕ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ, ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਫਲਦਾਇਕ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੀਐਸਏ ਤਹਿਤ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੁਆਰਾ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਚੈੱਕ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਇੱਕ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਜੋ ਦਰਾਜ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਚੈੱਕ, ਅਜਿਹੀ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਪਰਿਪੱਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਵੱਲ ਹੈ. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਇਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦੇਵੇਗੀ।

31. ਦੂਜੀ ਦਲੀਲ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

(1) ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਜੁਰਮ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 192 ਅਧੀਨ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ 1 [ਅਤੇ, ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ,] ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰੋ

ਦੋਸ਼ੀ, ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਖੁਦ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, (ਏ) ਜਿੱਥੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੁਰਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ (ਬੀ) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦ ਤੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦ ਗਵਾਹਾਂ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦੀ ਧਾਰਾ 200 ਤਹਿਤ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਜੇ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੁਰਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੇਗਾ।

(3) ਜੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਉਸ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇਸ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਥਾਣੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਸਿਵਾਏ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।

32. ਧਾਰਾ 202 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ; ਜਾਂ (ii) ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਜੋ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਅਕਤੀ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਮੁੰਦਰਾ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਖੁਦ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ। ਧਾਰਾ 203 ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਸਹੁੰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਰਾਏ ਹੈ,

ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ, ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਜੇ ਧਾਰਾ 202 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 203 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਧਾਰਾ 202 ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ। ਧਾਰਾ 204 ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ (ਏ) ਸੰਮਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਈ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; (ਬੀ) ਵਾਰੰਟ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਵਾਰੰਟ ਜਾਂ ਜੇ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਲਈ ਸੰਮਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਦੇ ਹਨ।

33. ਧਾਰਾ 202 ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਖੁਦ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕੇ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੇ। ਸੋਧ ਦਾ ਤਰਕ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਕਿ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਝੂਠੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਜੇ ਧਨੁਕਾ ਬਨਾਮ ਨਜੀਮਾ ਮਮਤਾਜ 20 ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 202 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੇ ਮਕਸਦ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ, ਇਹ ਵੇਖਦਿਆਂ:

> "11. ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 202, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ 'ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਤਾਂ ਖੁਦ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਲੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ
>
> 12. ਸ਼ਬਦ 'ਅਤੇ, ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ' ਨੂੰ 23-6-2006 ਤੋਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ (ਸੋਧ) ਐਕਟ (2005 ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ 25) ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸੋਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਝੂਠੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ

[20] (2014) 14 ਐਸਸੀਸੀ 638

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਸਥਾਨ। ਸੋਧ ਲਈ ਨੋਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਝੂਠੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਬੇਈਮਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਧਾਰਾ ਧਾਰਾ 202 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

"ਸ਼ਬਦ" ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਸ਼ਬਦ "ਹੋਵੇਗਾ" ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ, ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਾਂ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ. "ਹੋਵੇਗਾ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਬੇਕਸੂਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਬੇਈਮਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, "ਹੋਵੇਗਾ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਲਈ ਸੋਧ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

34. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵਾਂ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮਹਿਮੂਦ ਯੂਆਈ ਰਹਿਮਾਨ ਬਨਾਮ ਖਜ਼ੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਟੁੰਡਾ[21] ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਪਸੀ ਫੂਡਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ[22] ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਕ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼, ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

---

[21] (2015) 12 ਐਸਸੀਸੀ 420

[22] (1998) 5 ਐਸਸੀਸੀ 749

"20. ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਹਵਾਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚਲੇ ਦੋਸ਼, ਜਦੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਕੋਈ ਮਕੈਨੀਕਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਪਸੀ ਫੂਡਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ (ਪੈਪਸੀ ਫੂਡਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, (1998) 5 ਐਸਸੀਸੀ 749:1998 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 1400] ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

***

22. ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 190 (1) (ਏ) ਅਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 204 ਤਹਿਤ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਗਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ। ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਤੱਥ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਸਮੀ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਬੋਲਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਖਾਰਜ ਹੋਣ 'ਤੇ ਧਾਰਾ ੨੦੩ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੋਲਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਰੇਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਡਾਕਘਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਸੰਕੇਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ, ਪੇਸ਼ੀ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 204 ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ

ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ. ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਿੱਥੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 190/204 ਤਹਿਤ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ, ਸਵੈ-ਮਾਣ ਅਤੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ **ਅਭਿਜੀਤ ਪਵਾਰ ਬਨਾਮ ਹੇਮੰਤ ਮਧੂਕਰ ਨਿੰਬਲਕਰ**[23] ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 202 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"25. ... ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ 'ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰੇ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚਲੇ ਦੋਸ਼, ਜਦੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਜਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲੋੜ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਹਿਮੂਦ ਉਲ ਰਹਿਮਾਨ ਬਨਾਮ ਖਜ਼ੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਟੁੰਡਾ (ਮਹਿਮੂਦ ਉਲ ਰਹਿਮਾਨ ਬਨਾਮ ਖਜ਼ੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਟੁੰਡਾ, (2015) 12 ਐਸਸੀਸੀ 420: (2016) 1 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 124] ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

35. ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਜੇ ਧਨੁਕਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

36. ਬਿਰਲਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐਡਵੈਂਟਜ਼ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟਸ ਐਂਡ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼[24] ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਪਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

"26. ਇਸ ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸਿਰਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 204 ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਕੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 203 ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

---

[23](2017) 3 ਐਸਸੀਸੀ 528

[24](2019) 16 ਐਸਸੀਸੀ 610

ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਅਧਾਰ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸਿਰਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"33. ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੰਕੇਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਮਹਿਮੂਦ ਉਲ ਰਹਿਮਾਨ (ਮਹਿਮੂਦ ਉਲ ਰਹਿਮਾਨ ਬਨਾਮ ਖਜ਼ੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਟੁੰਦਾ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਡਾਕਘਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। (2015) 12 ਐਸਸੀਸੀ 420: (2016) 1 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 124 ..."

ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਚਾਵਲਾ ਬਨਾਮ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ [25].

37. ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਹੁਣ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ 16 ਅਪ੍ਰੈਲ 2021 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ: ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ 188126 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲੰਬਿਤ ਪਈਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਜਵਾਬਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸੱਤ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੁੱਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 143 ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 262 ਤੋਂ 265 (ਸੰਖੇਪ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਚੈਪਟਰ XXI ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਾ) ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਮਤਭੇਦ ਸਨ। ਕੁਝ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ

---

[25] (2021) 5 ਐਸਸੀਸੀ 435.

[26] 2020 ਦੀ ਸੁਮੋਟੋ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) ਨੰਬਰ 2, 16 ਅਪ੍ਰੈਲ 2021 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਰਾ 202 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਸਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"10. ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਧਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। 2005 ਦੇ ਐਕਟ 25 ਰਾਹੀਂ 23.06.2006 ਤੋਂ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। (ਦੇਖੋ: ਵਿਜੇ ਧਨੁਕਾ ਬਨਾਮ ਨਜੀਮਾ ਮਮਤਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 1, ਅਭਿਜੀਤ ਪਵਾਰ ਬਨਾਮ ਹੇਮੰਤ ਮਧੂਕਰ ਨਿੰਬਲਕਰ ਅਤੇ ਏਐਨਆਰ ਅਤੇ ਬਿਰਲਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐਡਵੈਂਟਜ਼ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟਸ ਐਂਡ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 202 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਮਤਭੇਦ ਹਨ। ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਵਿੱਚ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ, ਜੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

11. ਵਿਦਵਾਨ ਅਮੀਸੀ ਕਿਊਰੀ ਨੇ ਕੇ.ਐਸ. ਜੋਸਫ ਬਨਾਮ ਫਿਲਿਪਸ ਕਾਰਬਨ ਬਲੈਕ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਏਐਨਆਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਹੋਏ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਖੁੱਲਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਜੇ ਧਨੁਕਾ (ਸੁਪਰਾ), ਅਭਿਜੀਤ ਪਵਾਰ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਬਿਰਲਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਅਮੀਸੀ ਕਿਊਰੀ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਧਾਰ ਹਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਅਸੀਂ ਵਿਦਵਾਨ ਅਮੀਸੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

38. ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਾਂਚ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ 2003 ਤੋਂ ਐਕਟ ਵਿਚ ਧਾਰਾ 145 ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਸਬੂਤ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 (2) ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 202 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਧਾਰ ਹਨ।

39. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਇਹ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:

(i) ਸ਼ਿਕਾਇਤ;

(ii) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹਲਫਨਾਮਾ;

(iii) ਸਬੂਤ ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬੂਤ ਅਤੇ; ਅਤੇ

(iv) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ।

40. ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ ਇੰਪੋਰਟ ਐਂਡ ਐਕਸਪੋਰਟ ਬਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ 27 ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਕੀ ਸਬੂਤ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

[ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਭੂਸ਼ਣ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ)[28] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਦੇਖੋ]।

---

[27](2003) 4 ਐਸਸੀਸੀ 139

[28] (2012) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 424

41. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਯੋਗ ਸਨ। ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

(1) ਜੇ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਈ ਕੰਪਨੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਜੁਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਵੇਗੀ ਜੇ ਉਹ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਵਰਤੀ ਸੀ:

[ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਹੁਦਾ ਜਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ]

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਅਜਿਹੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਵਿਆਖਿਆ।—ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ, (ਏ) "ਕੰਪਨੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਮ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹੋਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ; ਅਤੇ (ਬੀ) ਕਿਸੇ ਫਰਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ "ਡਾਇਰੈਕਟਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ।

42. ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ 'ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ' ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰਵੀਜ਼ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ

ਉਹ ਉਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਚਨਬੱਧ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸਨੇ ਉਚਿਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੁਨੀਲ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਲ ਬਨਾਮ ਸੀਬੀਆਈ[29] ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਮ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਇਰਾਦੇ ਕੰਪਨੀ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਆਮ ਨਿਯਮ ਲਈ ਸਿਰਫ ਦੋ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ: (i) ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਬੂਤ ਹਨ; ਅਤੇ (ii) ਕਾਨੂੰਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕੀਰਿਅਸ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜਸਟਿਸ ਸੀਕਰੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ:

> "43. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਨੇ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਸਦੀ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਹੋਣ। ਦੂਜੀ ਸਥਿਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਫਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਾਸਨ ਖੁਦ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ, ਵਿਕੀਰਿਅਸ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
>
> 44. ਜਦੋਂ ਕੰਪਨੀ ਅਪਰਾਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕੀਰਿਅਸ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਹੈ। ਅਨੀਤਾ ਹਾਡਾ (ਅਨੀਤਾ ਹਾਡਾ ਬਨਾਮ ਗੌਡਫਾਦਰ ਟ੍ਰੈਵਲਜ਼ ਐਂਡ ਟੂਰਜ਼ (ਪੀ) ਲਿਮਟਿਡ, (2012) 5 ਐਸਸੀਸੀ 661: (2012) 3 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਈਵੀ) 350 : (2012) 3 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 241] ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਇਰਾਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਾਡੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਏਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਰਾਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਵੀ, "ਅਲਟਰ ਹੰਕਾਰ" ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ, ਜਿੱਥੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਇਰਾਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਡੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਸਦੇ ਉਲਟ. ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ।

43. ਐਸਐਮਐਸ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਬਨਾਮ ਨੀਤਾ ਭੱਲਾ[30] ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ

---

[29](2015) 4 ਐਸਸੀਸੀ 609

[30](2005) 8 ਐਸਸੀਸੀ 89

ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੰਮ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

> "9. ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 141 (1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਆਉਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਵਰਤੀ ਸੀ।
>
> ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ, ਜੋ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜੋ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੇਣਦਾਰੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਇੰਚਾਰਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਅਹੁਦੇ ਜਾਂ ਦਫਤਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਹੁਦਾ ਜਾਂ ਅਹੁਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਉਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਇੰਚਾਰਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਮੁੱਖ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
>
> (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਮੈਨੂਦੀਨ ਅਬਦੁਲ ਸੱਤਾਰ ਸ਼ੇਖ ਬਨਾਮ ਵਿਜੇ ਡੀ ਸਾਲਵੀ 31 ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ:

---

[31](2015) 9 ਐਸਸੀਸੀ 622

"12. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਮੈਸਰਜ਼ ਸਾਲਵੀ ਇਨਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ (ਪੀ) ਲਿਮਟਿਡ ਦਾ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਸਾਲਵੀ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਐਂਡ ਡਿਵੈਲਪਰਜ਼ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਮਾਲਕ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਿਆਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਮਾਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੇਂਟਲ [(2010) 3 ਐਸਸੀਸੀ 330 : (2010) 1 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਈਵੀ) 677 : (2010) 2 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 1113], ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 346, ਪੈਰਾ 39)

"39. (v) ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਜੁਆਇੰਟ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

44. ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਟੈਸਟ ਕਿ ਕੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਭਾਵ, ਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਐਮਐਮਡੀਆਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁੱਢਲਾ ਕੇਸ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ 141 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ।

45. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ।

46. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

47. ਬਕਾਇਆ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ।

ਬੇਦਾਅਵਾ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

